

Synkän vuoropuhelun jatkoksi

Sami Pihlström¹

Merkittävän elämäntyön rauhantutkijana tehnyt emeritusprofessori Jyrki Käkönen (2022) ja suuresti arvostamani kollega, kansainvälisen politiikan professori Heikki Patomäki (2022) kommentoivat *Kosmopolis*-lehdessä Nato-jäsenyyttä ja turvallisuuspolitiikan etiikkaa käsitellyttä kirjoitustani (Pihlström 2022). Ennen kuin vastaan – osin tiukastikin – heidän kritiikkiinsä, korostan, kuten Patomäkikin toteaa, että hän ja minä olemme tunteneet yli 20 vuoden ajan ja keskustelemme molemminpuolisen kunnioituksen hengessä. Käkönen ja Patomäki ovat aihepiirin kansainvälisesti arvostettuja asiantuntijoita, minä en. Oman alani filosofian näkökulmasta on tapana pohtia yhteiskunnallisia kysymyksiä yleisluontoisesti, vailla tieteen-alaspesifiä kompetenssia, ja tällaiseen yleiskatsauksellisuuteen luonnollisesti (tässäkin) syylistyn. Samalla koetan pieneltä osaltani jatkaa akateemikko Ilkka Niiniluodon ”suomalaisen osallistuvan filosofian perinteeksi” kutsumaa suuntausta. Kun pelissä on maamme ja koko ihmiskunnan kohtalonkysymyksiä, on vastuullista ainakin yrittää sanoa niistä jotakin – tietenkin omien kykyjen rajat tunnustaen. Vastineeni painopiste on kriittisessä debatissa Patomäen kanssa, mutta toivon näin kykeneväni (osin implisiittisesti) vastaamaan myös Käköselle.

Perusasioista lienemme samaa mieltä: Venäjän hyökkäys sotarikoksineen ja eskalaatiopyrkimyksineen, kuten laittomine alueliitoksineen, on täysin tuomittava, ja samalla lännen on vältettävä sellaista eskalaatiota, joka voisi johtaa jopa ydinsotaan. Tämän yksimielisyyden puitteisiin voi kuitenkin asettua merkittäviä eettisiä näkemyseroja siitä, miten Venäjän ahdistamassa maailmassa tulisi elää.

Hämmennys

Esitin Patomäen ”synkäksi yksinpuhelukseni” kutsumassa artikkelissani, että Suomen ja Ruotsin Nato-jäsenyyspyrkimyksiä voidaan perustella kansallisen turvallisuusintressin edistämisen lisäksi jopa viitaten *velvollisuuteen* hakeutua aiempaa kiinteämmin läntisten demokratioiden yhteisöön, joka sotilasliittona asettaa vastavoimaa Putinin Venäjän rikollista sotakoneistoa patoamaan. Pohdin tähän liittyen, mitä rauhanliikkeen tavoitteisiin sitoutuvan tulisi Nato-jäsenyydestä ajatella. Päädyin – osin itsekriittisesti ja ristiriitaisestikin, kuten arvostelijani muistuttavat – argumentoimaan, että rauhan asialla olevan on, paradoksaalisesti, nykyisessä maailmanpoliittisessa tilanteessa asetettava Nato-jäsenyyden, sotilaallisen liittoutumisen ja jopa ydinasepelotteen kannalle. Samalla korostin, ettei tämä asenne ole helppo. Maailmamme ei ole helppo vaan tuntuu päivä päivältä vaikeammalta. Olisi myös naiivia kuvitella, ettei lännellä olisi omia valtapoliittisia intressejä. Yhdysvallat edistää (myös) omia tavoitteitaan tukiessaan Ukrainaa, ja samoja tavoitteita meidän on siten edistettävä osana länttä. Keskeinen tavoite on Venäjän heikentäminen niin, ettei se voi hyökätä muiden kimppuun.

1 FT, professori, Helsingin yliopisto, <sami.pihlstrom@helsinki.fi>

Patomäki kuvaa eräitä muotoilujani paitsi Stanley Kubrickin *Tohtori Outolemmestä* muistuttaviksi jopa ”orwellilaisiksi” – tulenhan ehdottaneeksi, että Nato-jäsenyys pitäisi nähdä rauhantyönä. Hän asettaa ajatuksen vastakkain rauhanliikkeen pyrkimysten kanssa: asevarustelun purkamisen, luottamuksen lisäämisen ja yhteisten instituutioiden rakentamisen (Patomäki 2022, 91). Ydinaseilla uhkailevan ja absurdeja ”kansanäänestyksiä” järjestävän Putininko kanssa siis käymme luottamusta lisäävään dialogiin ja rakentamaan yhteisiä instituutioita? Hänenkö hallintonsa kanssa kehitämme maailmaa, jossa ei tarvitsisi turvautua Käkösen paheksuman ”asevaraisen turvallisuuden” edistämiseen? Putinin johtama roistovaltio on tuhonnut *mahdollisuutemme* mihinkään tällaiseen.

En tietenkään väitä, että Natoon – juuri tähän historiallisesti kehittyneeseen, vuonna 1949 perustettuun sotilasliittoon – liittyminen olisi *yleisesti* yksilönvapauden, demokratian ja oikeusvaltion suojelun ”välttämätön ehto” (Patomäki 2022, 91). Kuitenkin ajattelen, että tällä hetkellä länsidemokratioille se on käytännössä jotakin tämän kaltaista. Neutraalia maaperää ei ole, koska olemme sodassa. Vaikka haluaisimme kehittää maailmaa ”asevaraisen turvallisuuden” ulkopuolella, tämä on ikävä kyllä osoittautunut mahdottomaksi, ja pidän sellaisesta haaveilusta niin Suomelle, Euroopalle kuin koko maailmallekin vaarallisena ja vastuuttomana itsepetoksena. Näennäisesti hyveellisen sotilaallisen liittoutumattomuuden haikailun pelkään pelaavan Putinin pussiin. Eräiden Nato-maiden oma demokratia on kriisissä ja etenkin Yhdysvaltojen tulevaisuudesta on aihetta kantaa vakavaa huolta (kuten niin Käkönen kuin Patomäki muistuttavat). Silti Suomen ja Ruotsin kaltaisten vakaiden demokratioiden liittyminen Natoon vahvistanee demokraattisia arvoja Naton sisällä. Tähän meillä on velvollisuus paitsi siitä huolimatta myös osin jopa sen vuoksi, että Yhdysvaltojen tilanne on epävakaa. Juuri me voimme pieneltä osaltamme vahvistaa Natoa. Vaikka prosessi on kesken ja vielä epävarma, olisi ollut katastrofaalinen virhe jättää hakematta jäsenyyttä. Samalla jäsenyyteen on suhtauduttava vailla militarismiherkkystä eli esimerkiksi satamissamme vierailevien sota-alusten kritiikitöntä ihailua.

Missään en tietenkään ole väittänyt, että Nato tai ”länsi” olisi puhdas ”valon lasten” liittoa (Patomäen manikealaisuuteen viittaavaa kielikuvaa käyttäen), ja lienen syyllistynyt jonkinlaisen ”mystisen lännen” epämääräiseen olettamiseen (Käkösen termein). Ikävä kyllä Natoon on kuulunut ja kuuluu valtioita, joiden oma moraalihistoria on hyvin epäpuhdas ja joissa on rapautettu demokraattisia instituutioita. Nato on historiallisesti kontingentti ja epätäydellinen inhimillinen muodoste. Patomäki (2022, 91) tuntuu ajattelevan (vaikkei sano suoraan näin), että olisi tavallaan osa Naton epäpuhtautta, että se ”perustettiin Neuvostoliiton ja kommunismin vastaiseksi voimaksi”. Juuri tämä on Naton alkuperäisessä ideassa arvokasta. Tuskin voi olla erimielisyyttä siitä, että neuvostokommunismi oli historian tuhoisimpia ideologioita ja jätti jälkeensä kymmeniä miljoonia murhattuja uhreja. Niitä, jotka perustivat Stalinin neuvostojärjestelmän vastaisen liittouman, on aihetta arvostaa, vaikka Nato-maiden monet toimet ovatkin olleet epäonnistuneita. Yhdysvaltain historian häpeällisimpiä vaiheita on tietenkin Vietnamin sota, ja kuten Käkönen ja Patomäki muistuttavat, monia muitakin paheksuttavia ratkaisuja löytyy. En vaali kuvitelmaa Yhdysvaltain moraalista esikuvallisuudesta, vaikka katson, ettei epätäydellisessä maailmassamme ole vaihtoehtoa asettumisellem-

me sen johtoaseman suojiin. Sen sijaan esimerkiksi Käkönen (2022, 100) maalaa yksipuolista kuvaa Yhdysvaltain pahuudesta painottaessaan sen pönkittämää ”kolonialismia”. Tällä hetkellä juuri Yhdysvallat torjuu putinistista kolonialismia tukemalla massiivisesti Ukrainaa. Koska Nato ja länsi Yhdysvaltain johdolla kaatoivat väkivallatta Neuvostoliiton, niiden voidaan myös todeta onnistuneen yhdessä lähihistorian merkittävimmistä rauhanponnistuksista – vaikka kylmän sodan jakolinjat nyt ovatkin palanneet.

Patomäki (2022, 90) sanoo kirjoitukseni ”hämmentäneen” häntä. Minua hämmentää Nato-vastustajien ajoittainen hakeutuminen lähelle venäläispuheenvuorojen sanankäänteitä lännen ”hegemoniasta”, jopa jonkinlaisesta lännen (osa)syyllisyydestä käynnissä olevaan Ukrainan tuhoamiseen. Käkösen (2022, 100) tekstissä arvellaan Naton ja Yhdysvaltojen taistelevan Ukrainan puolesta ”viimeiseen ukrainalaiseen” – ikään kuin nämä tahot olisivat tahtoneet sotaa. Tämäntapaiset luonnehdinnat hämärtävät pelottavasti sitä, että sotaan syyllinen on yksin Putinin Venäjä. Ne väheksyvät ukrainalaisten sitoutumista maansa puolustamiseen ja jopa toisintavat putinistista valhetta ”lännestä” sodassa aloitteellisena. Ne eivät siksi ole rauhan asialla. Rauha on mahdollinen vain lännen voittaessa tämän sodan. Venäjä kylvää ympärilleen kriisiä, tuhoa ja massamurhaa (liikekannallepanon myötä tapattaen tykinruokana yhä enemmän myös omia kansalaisiaan, etenkin etnisiä vähemmistöjä), ja sen kykyä toimia näin on rajoitettava. Nato näkee aivan oikein Venäjän vihamielisenä voimana, jota on vastustettava.

Patomäki (2022, 91 alav. 4) viittaa myös lännen ajamaan hegemoniseen talousoppiin – siis kaikei kapitalismiin ja vapaaseen markkinatalouteen. En jaa tällaisen ”hegemonian” arvostelijoiden tyyppisesti vasemmistolaista talouspoliittista ajattelua, vaan kannatan vahvasti liberaalia markkinataloutta, mutta tämä on tässä sivuseikka; selvää lienee, että kapitalismin räikein rosvoisuusmuoto löytyy Venäjältä, jonka johto on käytännössä varastanut kansansa omaisuuden. Olemme lännessä tunnetusti olleet valitettavan naiiveja luottaessamme optimistisesti Venäjän demokratisoitumiseen kaupankäynnin myötä.

Patomäki (2022, 95) jopa vihjaa Yhdysvaltain presidentin Joe Bidenin osaltaan ”lietsovan” sotaa, vaikka juuri Biden on maltillisesti, Venäjän rikoksiin nähden ehkä liiankin varovasti, muun muassa torjunut lentokieltoalueen perustamisen Ukrainaan ja myös (Ukrainan toivoman ja Yhdysvalloissakin laajalti kannatetun) ehdotuksen Venäjän julistamisesta terroristivaltioksi. Yhdysvallat ei myöskään ole antanut Ukrainalle niin raskaita aseita kuin Ukraina on pyytänyt. Patomäki viittaa lännen ”ylimielisyyteen” ja Venäjän pyrkimykseen ”ajaa moniarvoisuutta ja moninapaisuutta maailmanpolitiikassa” vastauksena ”väärän universalismin aiheuttamiin ongelmiin”, toki myöntäen Venäjän käyttäytyvän ”gangsterin” tavoin (Patomäki 2022, 96). Venäjäksi siis edustaa moniarvoisuuspyrkimyksiä?

Nämä ”lännen” kriitikoiden muotoilut kuulostavat liioitelluilta yrityksiltä ”ymmärtää” Venäjää ja sen räikeitä valheita, ja minun on vaikea uskoa, että kukaan voi enää (ei-ironisesti) käyttää tällaisia ilmaisuja kuvauksena prosessille, jossa suurvalta-asemansa menettänyt katkeran autoritaarinen valtio on luisunut diktatuuriksi ja käynyt voimakeinoin kansainvälisen yhteisön tunnustaman suvereenin naapurimaansa kimppuun jopa ydinaseilla kiristäen. Varmasti kollektiivinen länsi olisi voinut tehdä monia asioita paljon paremmin yrityksessään ottaa Venäjä mukaan kansainvälisiin instituutioihin ja yhteistyöhön, mutta sotilaallisesta aggressiosta

tulee yksiselitteisesti syyttää vain Venäjää. Kevytkin vihjaaminen lännen osasyllisyyteen väheksyy ukrainalaisten kärsimyksiä ja venäläisten täydellistä vastuuta aiheuttamastaan tuhosta. Myös ”tavallisilla venäläisillä”, joista monet toki myös ovat maansa kleptokratian ja terrorin uhreja, on merkittävä vastuu siitä, ettei Venäjä (toisin kuin vaikkapa Saksa) ole neuvostoajan jälkeisinä vuosikymmeninä käsitellyt syyllisyyttään lukemattomiin historiallisiin julmuuksiinsa – ja että tässä(kin) suhteessa Venäjällä on otettu harppauksia taakse-, ei eteenpäin.

Ymmärrys

Heikki Patomäki (2022, 92) arvelee, että ajatteluni taustalla vaikuttaisi ”humelainen skeptisismi” järjen mahdollisuudesta arvioida moraalisia pyrkimyksiämme. Päinvastoin eettisen pohdintani lähtökohdat ovat (näin ainakin itse näkisin) kantilaisessa järkeä korostavassa filosofiassa (ks. esim. Pihlström 2021, erityisesti luku 1). Viitattessani mahdollisiin ”katastrofeihin”, joita voisi seurata eri valinnoista – kuten liittoutumisesta tai liittoutumattomuudesta – en aseta (absurdisti) rinnakkain vertailtaviksi ydinsotaa ja Venäjän hyökkäystä Suomeen, vaan totean yleisen periaatteellisen epävarmuuden, joka koskee kaikkia inhimillisiä ratkaisuja. Olisin tässä voinut ilmaista näkemykseni selkeämmin.

Humelaisuusväitettäkin erikoisempi on Patomäen (2022, 93) kuvaus ”manikealaisuudestani”, jota hän pitää ajatteluni ”filosofis-uskonnollisena” ”syvärakenteena” (ma., 90). Olen kuvitellut tehneeni uskonnonfilosofian alan julkaisuissani selväksi, etten sitoudu uskonnollisiin maailmankatsomuksiin, vaan koetan filosofisesti pohtia erilaisten – uskonnollisten ja uskontokriittisten – katsomusten luonnetta ja niistä käytävän rationaalisen keskustelun edellytyksiä. Koska jatkuvasti esitän varauksia ja kvalifikaatioita ”absolutisilleni” – kuten Patomäkin (2022, 90) myöntää – ei nähdäkseni ole perusteltua väittää Nato- ja länsimyönteisyyttäni manikealaiseksi hyvän ja pahan (valon ja pimeyden) voimien dualismiksi eikä (Käkösen termin) mystiseen länteen sitoutumiseksi. En kuvaa länttä moraalisesti puhtaaksi hyväksi ja harmoniseksi valon maailmaksi, vaan ajattelen, että olemme osa länttä sen epäpuhtaudesta, jopa pahuudesta, huolimatta. Tämä kiistatta johtaa artikkelissani jännitteisiin ja ristiriitoihinkin. En kykene hahmottamaan maailmaamme moraalisesti harmoniseksi kokonaisuudeksi. Uskoakseni on rauhanaatetta(kin) haittaavaa itsepetosta kuvitella, että voisimme niin tehdä. Itsekriittinen moraalijättelijä on valmis kehittämään yhteisönsä ja ajattelunsa lähtökohtia myöntäen niiden epätäydellisyyden.

Yksi tapa tulkita aikamme sotaa on sen vertaaminen toiseen maailmansotaan johtaneeseen kehitykseen. Hitler- ja natsirinnastuksissa on oltava varovainen, mutta Putinin Venäjän häikäilemättömyys Ukrainassa on tehnyt tällaiset analogiat jossakin määrin mahdollisiksi. Toki jopa Venäjän sotarikoksissa ollaan vielä kaukana siitä, millaista tuhoa natsit valtaamillaan alueilla aiheuttivat, systemaattisesta kokonaisten kansojen murhaamispyrkimyksestä puhumattakaan, ja on jatkettava kriittistä keskustelua siitä, missä määrin esimerkiksi kansanmurhan käsite soveltuu Putinin joukkojen toimien kuvaukseksi. Ydinaseineen Putin voisi kuitenkin periaatteessa saada natsejakin pahempaa jälkeä aikaan. Hänet voi pysäyttää vain yhtenäinen länsi, jonka taloudellisten ja poliittisten ”aseiden” takana on Naton voima.

Patomäki (2022, 93) muistuttaa siitä itsestäänselvyydestä, että toisessa maailmansodassa suurimman taakan natsismin kukistamisesta kantoi Neuvostoliitto. Kuitenkin hän lainaa tekstiäni harhaanjohtavasti ja irrallaan kontekstista antaessaan lukijan ymmärtää minun vain väittäneen, että ”Yhdysvallat pelasti [...] Euroopan natseilta” (Patomäki 2022, 93 alav. 5, lainaus artikkelista Pihlström 2022, 128), ikään kuin olisin unohtanut, että neuvostokansalaisia kuoli sodassa kymmeniä miljoonia ja amerikkalaisia vain muutamia satoja tuhansia. Tosiasiassa kirjoitin, ettei tule unohtaa, että ”Yhdysvallat – sittemmin monin tavoin ongelmallinen Naton johtovaltio – pelasti Euroopan ensin natseilta ja kylmässä sodassa neuvostokommunismilta”. Olennaista on, että pelastuimme myös siltä katastrofilta, jonka Stalinin johtaman hirmuvallan täydellinen voitto natsien kukistuttua Euroopassa olisi aiheuttanut, ja tästä kokonaisuudesta – sekä natsi- että kommunistiterrorin pysäyttämistä – saamme kiittää nimenomaan Yhdysvaltoja. Toki tässäkin minun olisi pitänyt asettaa sanani paremmin ja huomioida eksplisiittisesti Neuvostoliiton avainrooli natsien voittamisessa, niin itsestään selvä kuin se onkin.

Lienen kirjoituksessani päätynyt (normaaliolojen kieleen nähden) koviinkin sanoihin puhuessani esimerkiksi Venäjästä barbaarisena, mutta sodan edetessä tällaiset ilmaiset alkavat jo kuulostaa vähättelyltä. En tietenkään sitoudu 1930–40-lukujen suomalaiseseen ”oikeistoretoriikkaan” – ja artikkelini alaviitteessä 8 kuvasin Suomen ja natsi-Saksan liittolaisuusuhdetta ”mädäksi kompromissiksi” (vrt. Margalit 2009) – mutta nähdäkseni ei ole väärin todeta ukrainalaisten olevan nyt, kiitos heidän taisteluvallmiutensa ja lännen aseavun, jonkinlainen ”eurooppalaisen sivilisaation etuvartio” Venäjän uhkaa vastaan (vrt. Patomäki 2022, 93). Meitä (länttä ja ukrainalaisia) ei auta optimistinen hokema siitä, että Ukraina lopulta voittaa sodan, vaan tarvitaan vielä paljon enemmän läntisiä aseita, rahaa ja voimaa torjumaan Putinin aggressio, joka kohdistuu koko vapaaseen maailmaan.

Olen Patomäen kanssa samaa mieltä siitä, että historialliset analogiat ovat aina vain osittaisia (Patomäki 2022, 94), että yhteiskuntatieteissä koetetaan selittää ja ymmärtää ”merkityksellistä” maailmaa ja että on koetettava myös käsittää, miltä tilanne Venäjän näkökulmasta näyttää (ma., 94–96). Tämä ymmärtämispyrkimys ei kuitenkaan oikeuta Venäjän toimia, eivätkä Käkönen ja Patomäki tietenkään näin väitäkään – olemme yhtä mieltä siitä, ettei Putinin sodalla ole oikeutusta. Vaikka meidän onkin – sekä yhteiskuntatieteellisen ja historiallisen selittämisen kannalta että moraalisen arvioinnin kannalta – yritettävä Patomäen (2022, 96) sanoin ymmärtää, ”miten Naton laajeneminen on nähty Venäjällä” ja miten lännen politiikka ja sodat ovat ”muokanneet toimijoita ja toimijuutta muun muassa Venäjällä”, tästä ei seuraa vähäisintäkään hyväksyntää sille, miten Venäjä on lännen väitetysti hegemonisiin pyrkimyksiin viitaten perustellut rikoksiaan. Vastaavasti (natsianalogiaa yhä jatkaakseni) meidän on ymmärrettävä, miksi ensimmäisen maailmansodan jälkeinen Versailles’n rauha (1919) koettiin Saksassa niin häpeälliseksi, että Hitler onnistui 1930-luvulla nousemaan valtaan, mutta tämän ymmärtämisestä ja selittämisestä ei tietenkään seuraa oikeutusta natsismille. Ja edelleen: on pakko yrittää ymmärtää, miksi Venäjällä väitetään ukrainalaisia natseiksi, mutta tämä ymmärrys ei saa johtaa putinistisen propagandan suvaitsemiseen.

Venäjää on koetettu ”ymmärtää” ja sen kanssa on tehty kansainvälistä yhteistyötä kaupan ja talouden saralla aivan liikaakin, kuten energiasota nyt osoittaa. Voimme kysyä vaikkapa virolaisilta, kuinka paljon Venäjää vielä pitäisi ymmärtää ja sietää. Niin erottamattomasti kuin Venäjän ja muun maailman kohtalot ovatkin kietoutuneet yhteen (Patomäki 2022, 97), ei ole näköpiirissä, että Putinin hallinnon kanssa voitaisiin tehdä minkäänlaisia sopimuksia mistään asiasta, koska sopimisen mahdollisuuden ehdot, kuulumisemme samaan normatiivisesti jäsenyvään yhteisöön, on romutettu. Vain voima voi meitä hänen kanssaan toimiessamme auttaa. Natsianalogia horjuu kuitenkin siinä, ettei Hitlerillä ollut ydinaseita. Siksi lännen ja Naton on tarkoin harkittava, kuinka kovalla voimalla Putinia vastaan voidaan käydä – ja jollei tätä olisi eskalaatiota kaihtaen koko ajan harkittu (eli jos ydinaseet eivät olisi aito huoli), Venäjä olisi jo pysäytetty. Ei silti ole siedettävä ajatus, että ydinaseilla uhkaava gangsteri saisi tahtonsa läpi, joten häntä vastaan on kamppailtava kaikin keinoin, ensisijaisesti väkivallatta mutta asevarainen turvallisuus taustalla.

Pasifismi

Jyrki Käkönen ja Heikki Patomäki eivät suoraan puutu pohdintoihini pasifismista, mutta liisään aiheesta lyhyen loppuhuomion. En kannata pasifismia mutten myöskään yksiselitteisesti sen vastakohtaksi asettuvaa ”oikeutetun sodan” teoriaa. (Tosin näkemykseni ovat tässä avoimia, muuttuvia ja varauksellisia.) Pidän mielenkiintoisena (myös alkuperäisessä artikkelissani mainitsemani) Raimond Gaitan pasifismitarkastelua:

Pasifistit saavat meidät tuntemaan olomme epämukavaksi, mutta tämä ei johdu eikä sen pidä johtua siitä, että he hyväksyvät voiman suojaaman yhteisön edut maksamatta tästä hintaa. Sen ei myöskään tarvitse johtua siitä, että he olisivat epärealistisia, koska heidän ei tarvitse olla [...]. Epämukavuutemme on ilmaisu tunteesta, jonka mukaan he eivät ole varsinaisesti meidän joukossamme. Ja jos kysymme, miten määritetty käsitys yhteisöstä, josta heidät on osittain suljettu ulos – millainen ’me’ se on? – luulen vastauksen tähän olevan, että se on yhteisö, joka rakentuu sen varaan, että teemme pahaa, kun se on välttämätöntä poliittisen yhteisöllisyyden ehtojen puolustamiseksi ja että tiedämme tekevämme niin. (Gaita 2004, 259–260).²

Käkönen lienee oikeassa arvellessaan, ettei vilpittöntä väkivaltaa ole (Käkönen 2022, 101). ”Meidän” yhteisöämme *konstituo*i Gaitan luonnehdinnassa se, että ”teemme pahaa”, jos emme muuten voi turvata poliittisen yhteisöllisyytemme välttämättömiä ehtoja. Tämä ei merkitse, että pasifismin kielto olisi oikeutettu tai että pasifismi olisi epäkoherenttia. Gaita *ei* sano, että olemme oikeutettuja tekemään pahaa. Hän sanoo, että *teemme* pahaa, jos on pakko. Tämä on eräänlaista ”wittgensteinilaista” ei-pasifismia: emme valitse vaan toimimme näin, ja näin

2 Alkuteksti: ”Our unease with pacifists is not, or should not be, that they accept the benefits of a community protected by force without paying the cost. Nor need it be that they are unrealistic, for they may not be [...]. Our unease is, I think, the expression of a feeling that they are not truly amongst us. And if we ask what marks that sense of community from which they are, partly, excluded – what kind of ‘we’ is it? – then, I think, the answer is that it is a community constituted by the fact that we will do evil when it is necessary in the defence of the conditions of political communality and by the fact that we know that we will do it.” Suomennokseni on melko vapaamuotoinen.

toimiminen on sitä, mitä me olemme. Olemme ikään kuin tyhjentäneet kaikki perustelut ja päätyneet ”kovaan kalliopohjaan” (Wittgenstein 1981, I, §217).

Keitä ”me” olemme? Potentiaalisesti keitä tahansa, aktuaalisesti – tämän kirjoittajan perspektiivistä – johonkin ”liberalismin muunnelmaan” (vrt. Patomäki 2022, 91 alav. 3) yhä edes vähän uskovia yksilönvapauden, demokratian ja oikeusvaltion puolustajia. Kunpa näin (epämääräisesti) luonnehdittuihin ”meihin” (”mystiseen länteen”) voisi lukea mukaan mahdollisimman monia venäläisiä! Tällä hetkellä vaikuttaa valitettavasti siltä, että on vaikea tuoda ainakaan heistä kaikkia ”meidän” joukkoomme ”käyttäen suostuttelua pikemmin kuin voimaa” (Richard Rortyn viljelemää ilmaisua lainatakseni),³ niin suotavaa kuin olisikin voida tehdä näin. Moni ”meistä” ajattelee siksi nyt niin, että ymmärtämisen ja sopimisen yrittämisen aika on ohi ja että Putin on ajanut meidät tilanteeseen, jossa tehtävänämme on (kuten Winston Churchill kuuluisimmassa, myös vuoden 2017 elokuvasta *The Darkest Hour* tutussa puheessaan 13.5.1940 muotoili) ”käydä sotaa merellä, maalla ja ilmassa, kaikella kyvyllämme ja kaikella Jumalan meille suomalla voimalla; käydä sotaa hirviömäistä tyrannia vastaan”.⁴ Voidaan kauhistuen koettaa kuvitella, millaisen maailman olisimme perineet, jos Churchill ei olisi linjannut näin, vaan hänet olisi onnistuttu painostamaan rauhaan Hitlerin kanssa keväällä 1940.

Sodan jatkaminen, toivottavasti pääosin taloudellisin ja poliittisin pikemmin kuin ihmisiä kappaleiksi räjäyttävin asein, on *meidän* tehtävämme, niiden, jotka ovat (Gaitan sanoin) ”*truly amongst us*”. On kyettävä myöntämään, että me – länsi – olemme sodassa hirviömäistä tyrannia vastaan, eikä meillä voi olla muuta päämäärää kuin ”voitto, voitto hinnalla millä hyvänsä, voitto kaikesta kauhusta huolimatta, voitto riippumatta siitä, kuinka pitkä ja raskas tie siihen on”.⁵ Sodan käyminen on pahaa, eikä sitä vilpittömästi voitane oikeuttaa, mutta sen jatkaminen, Ukrainan tukeminen *with all our might*, on sitä, mitä ja keitä *me* olemme. Sotaa käydään monin välinein, mutta niiden kaikkien taustalla on Naton tuoma asevarainen turvallisuus, ja tähän turvallisuusyhteisöön liittyminen on siksi myös meille suomalaisille välttämätöntä.

Lähteet

- Gaita, Raimond (2004/1991): *Good and evil: An absolute conception*. Lontoo: Routledge.
- Käkönen, Jyrki (2022): Ukraina ja asevaraisen turvallisuuden haaksirikko. *Kosmopolis*, 52(3), 99–103.
- Margalit, Avishai (2009): *On compromise and rotten compromises*. Princeton: Princeton University Press.
- Patomäki, Heikki (2022): Vastaus Pihlströmin synkkään Nato-yksinpuheluun: Kohti rakentavampaa rauhanpolitiikkaa. *Kosmopolis*, 52(3), 90–98.
- Pihlström, Sami (2021): *Ihmisen maailma: Esseitä humanismista, totuudesta ja ajattelun tilasta*. Tampere: niin & näin.
- Pihlström, Sami (2022): ”Nato-jäsenyys ja turvallisuuspolitiikan etiikka”. *Kosmopolis*, 52(2), 119–130.
- Rorty, Richard (1989): *Contingency, irony and solidarity*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Wittgenstein, Ludwig (1981/1953): *Filosofisia tutkimuksia*. Suom. H. Nyman. Porvoo: WSOY.

³ Vrt. esim. Rortyn (1989) pohdintoja ”meidän” historiallisesta kontingenssistamme.

⁴ Alkuteksti: ”to wage war, by sea, land and air, with all our might and with all the strength that God can give us; to wage war against a monstrous tyranny”. Churchill-sitaatit sivustolta <https://winstonchurchill.org/resources/speeches/1940-the-finest-hour/blood-toil-tears-sweat/>.

⁵ Alkuteksti: ”victory, victory at all costs, victory in spite of all terror, victory, however long and hard the road may be”.